

Nr 56.

Ankom till riksdagens kansli den 7 juni 1944 kl. 1 em.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag ur kyrkofonden till avlöning av pastorer vid svenska församlingar i utlandet.

Genom en den 25 februari 1944 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 238, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden föreslagit riksdagen att godkänna av föredragande departementschefen för budgetåret 1944/45 i propositionen föreslagna grunder för bidrag ur kyrkofonden till avlöning av pastorerna i de svenska församlingarna i Köpenhamn, Berlin, Paris, Helsingfors och Oslo.

I fråga om de skäl som ligga till grund för förslaget får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till propositionen.

Till avlöande av pastorerna vid de svenska församlingarna i Köpenhamn, Berlin, Paris, Helsingfors och Oslo utgingo tidigare, till och med budgetåret 1941/42 statsanslag *dels* för de egentliga avlöningarna, *dels* för dyrtidstillägg, *dels* ock för reglering av vissa vid avlöningarnas utbetalande uppkommande kursförluster.

Till förstnämnda ändamål utgick från och med budgetåret 1935/36 under åttonde huvudtiteln ett årligt anslag av tillhoppa 30 000 kronor. Genom beslut den 17 maj 1935 föreskrev Kungl. Maj:t, att från detta anslag skulle tills vidare bestridas avlöning med 6 000 kronor till pastor vid en var av följande svenska församlingar i utlandet, nämligen Gustafs församlingen i Köpenhamn, Victoria församlingen i Berlin, Sofia församlingen i Paris, Olaus Petri församlingen i Helsingfors och Margareta församlingen i Oslo. Å avlöningen erhöles pastorerna dyrtidstillägg enligt de grunder, som voro bestämda för befattningshavare vid statens verk med oregerad avlöning. Anslag härför, som tidigare utgått från åttonde huvudtitelns förslagsanslag till dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst, upptogs från och med budgetåret 1939/40 såsom en särskild delpost under anslaget till avlöningar till pastorer vid svenska församlingar i utlandet.

Genom beslut den 15 maj 1936 medgav Kungl. Maj:t, att av statsmedel utgående avlöningsförmåner för, bland andra, pastorer vid svenska församlingar i länder, vilkas valuta bibehållits i guldparitet, tills vidare finge utgå efter en kurs, motsvarande guldpariteten med avdrag av 4 procent. Sådan ersättning utgick intill juli 1937 till pastorerna vid de svenska församlingarna i Berlin och Paris men för tiden därefter endast till pastorn i Berlin. Ersättningarna till ifrågavarande pastorer utgingo från anslaget till reglering av vissa kursförluster.

Jämlikt medgivande av 1941 års riksdag skulle utlandspastorerna därjämte kunna av Kungl. Maj:t tillerkännas kristillägg å sin avlöning enligt de grunder, som gällde för civila m. fl. befattningshavare i statens tjänst. Dylikt tillägg, vilket skulle utgå av åttonde huvudtitelns förslagsanslag till kristillägg, blev av Kungl. Maj:t genom särskilda beslut samma år tillerkänt pastorerna i Köpenhamn, Paris, Helsingfors och Oslo.

Den 13 maj 1938 uppdrog Kungl. Maj:t åt kammarrådet Tom Wohlin i egenskap av sakkunnig inom ecklesiastikdepartementet för kyrkligt-ekonomiska frågor att verkställa utredning rörande avvägningen av löneförmånerna för pastorerna i de fem förenämnda utlandsförsamlingarna med hänsyn till prisförhållandena i de olika länderna.

Med skrivelse den 31 december 1938 överlämnade Wohlin utredning och förslag i ämnet.

Sedermera har den ändringen vidtagits beträffande sättet för gäldandet av grundavlöning med dyrtidstillägg samt kursförlustersättning åt ifrågavarande utlandspastorer, att kostnaderna härför överförts på kyrkofonden. Beträffande denna förändring må erinras om följande.

De sakkunniga, som år 1940 avgåvo förslag angående reformering av prästernas familjepensionering, föreslogo därvid, att anslagen till kostnad för avlöande av förenämnda präster — liksom till motsvarande kostnad för sjömanspräster — skulle överföras från statsbudgeten till kyrkofonden. Skälet härtill var i första hand, att det allmännas kostnad för familjepensioneringen av samma befattningshavare skulle komma att, praktiskt taget, helt åvila kyrkofonden. Efter anslagens överflyttande på kyrkofonden borde jämlikt de sakkunnigas förslag såväl kostnadsramen för avlöningarna som grunderna för medelsdispositionen såsom förut bestämmas av Kungl. Maj:t och riksdagen gemensamt. Vid framläggandet av propositionen 1941: 219 angående ordnande av familjepensionsväsendet för präster m. m. upptogs även här berörda fråga till behandling, och i särskild proposition 1941: 238 framlades i anslutning därtill förslag om införande i 6 § andra stycket, punkt 6, lagen den 30 augusti 1932 om kyrkofond av en bestämmelse, att kostnad för särskild prästerlig verksamhet utom riket skulle utgå av kyrkofonden. Riksdagen biföll såväl propositionen om det prästerliga familjepensionsväsendets ordnande (skr. 1941: 292) som förslaget om tillägg i kyrkofondslagen (skr. 1941: 313). Sedan Kungl. Maj:t (skr. 1941: 10) begärt yttrande av 1941

års kyrkomöte över förslaget till reglering av familjepensionsväsendet för präster och i samband därmed jämväl över förslaget att genom bestämmelse i kyrkofondslagen pålägga kyrkofonden kostnaden för, bland annat, utlandspastorers avlöning, förklarade sig kyrkomötet (skr. nr 12) icke hava något att erinra däremot. Genom lag den 28 november 1941 (nr 909) har bestämmelse om dessa avlöningskostnaders bestridande ur kyrkofonden införts i kyrkofondslagen.

Sedermera föreslogs, i propositionen 1942: 150, att de dittills gällande grunderna för bidrag av statsmedel till avlöning m. m. åt, bland andra, här ifrågasvarande utlandspastorer skulle tills vidare tillämpas oförändrade även sedan bidragen överflyttats från statsverket till kyrkofonden. Envar av de fem ifrågakommande utlandspastorerna skulle enligt propositionen fortfarande erhålla i grundavlöning 6 000 kronor; anslag härtill ur kyrkofonden skulle följaktligen från och med den 1 juli 1942 utgå med sammanlagt 30 000 kronor för budgetår. På grundavlöningen skulle ur fonden jämväl utgå dyrtidstillägg ävensom, i särskilda fall, kristillägg enligt förut bestämda grunder. Slutligen skulle även ersättning för kursförluster utgå ur kyrkofonden enligt dittills tillämpade regler. Närmare bestämmelser beträffande anslagen skulle i mån av behov kunna meddelas av Kungl. Maj:t. De sålunda föreslagna grunderna för bidrag ur kyrkofonden till utlandspastorernas avlöning skulle gälla tills vidare från och med den 1 juli 1942 och således icke behöva varje år underställas riksdagen. Propositionen bifölls av riksdagen (skr. 1942: 177).

I nu förevarande proposition lämnas på sid. 4—16 en närmare översikt över de allmänna grunder, som följts vid utmätandet av de tidigare utgående avlöningsanslagen, och över därvid gjorda överväganden, ävensom en redogörelse för dessa prästers totala avlöningsförmåner och vederbörande utlandsförsamlingars ekonomiska förhållanden. Till denna översikt hänvisar utskottet.

Efter denna översikt redogöres i propositionen för *den sakkunniges utredning och förslag*. I utredningen, som avgivits vid den tid då avlöningarna till ifrågasvarande utlandspastorer ännu utgingo av statsmedel, har den sakkunnige uppdragit följande grundlinjer för deras avlöning för tiden efter förslagens avgivande:

En rationell lösning av den föreliggande avlöningsfrågan torde endast kunna vinnas genom att staten ensam påtager sig den såväl principiella som faktiska ansvarigheten för den kontanta delen av avlöningen. Denna kontantavlöning torde härvid böra fastställas till ett belopp, som garanterar de ifrågasvarande utlandspastorerna en med hänsyn till lönenivån vid motsvarande tjänster i hemlandet samt till de speciella, levnadsfördyrande förhållanden, som i regel följa med en stationering å utrikes ort, skäligen avpassad löneställning.

Till berörda församlingars obligatoriska bidrag till deras pastorers avlöning synes sålunda endast böra hänföras tillhandahållandet av tjänstebostad tillika med för dennas användning erforderlig uppvärmning och belysning.

Skulle sådan församling finna sig beredvillig att därjämte bereda tjänstnehavaren — utöver av statsmedel utgående kontantavlönning — ersättning för särskilda kostnader eller i något fall tillskjuta ett av personliga eller andra skäl motiverat lönetillägg, synes visserligen anledning från det allmänna sida för sådant fall saknas att, försåvitt icke dessa anslag gå utöver skälig, av förhållandena betingad ram, lägga hinder för dylika förfoganden av församlingen. En rent frivillig karaktär bör dock för varje fall tillkomma de församlingsanslag, som här åsyftas.

Sedan den av statsmedel utgående grundavlönningen vid nu ifrågakvarande prästerliga tjänster allmänt fixerats till 6 000 kronor, hava församlingsprästerna i hemlandet erhållit viss avlöningsförbättring, vilken, från och med den 1 maj 1930, utgått genom s. k. provisorisk tilläggslön. Denna tilläggslön utgör för kyrkoherde, oberoende av löneställning, 2 100 kronor för år. I samband därmed omreglerades jämväl grunderna för de i hemlandet tjänstgörande församlingsprästers dyrtidstillägg. Fasthåller man, såsom synes vara riktigt, den jämförelse med löneställningen för en i hemlandet tjänstgörande kyrkoherde, som får anses i det hela hava legat till grund för bestämmandet av 6 000-kronorsanslaget till utlandspastorerna, synes, å ena sidan, detta grundbelopp för ifrågakvarande präster nu böra förhöjas med 2 100 kronor, men också, å andra sidan, dyrtidstillägget åt dessa utlandspastorer efter dylik omreglering av grundavlönningen utgå i tillämpliga delar jämlikt de speciella regler, som för närvarande gälla för församlingsprästerna i hemlandet, d. v. s. med ett procentuellt tillägg å förenämnda två lönebelopp, tillhoppa 8 100 kronor, utgörande — vid senast tillämpat levnadskostnadsindex 167 — efter 12 procent 972 kronor. Den med statsbidrag sålunda reglerade avlöningen komme i sådant fall att — oberäknat eventuellt barntillägg — för en var av ifrågakvarande utlandspastorer uppgå till inalles 9 072 kronor för år. Vid samma levnadskostnadsindex utgör det procentuella dyrtidstillägget åt dessa präster för närvarande 1 980 kronor för år och deras nuvarande sammanlagda avlöning alltså 7 980 kronor. Skillnaden härutinnan bleve följaktligen för var och en inalles 1 092 kronor för år räknat, varvid dock må erinras, att barntillägget efter sålunda föreslagen omreglering komme att undergå någon mindre sänkning.

Genom en omreglering av grundavlönningen för här berörda utlandskyrkoherdar på nu föreslaget sätt vinnes en — redan i och för sig naturlig och önskvärd — fast inplacering av denna grundavlönning i den för hemlandsförsamlingarnas prästerskap tillämpade löneskalan. Genomförandet av en dylik allmän normering av grundavlönningen för utlandskyrkoherdarna framstår i varje fall såsom högeligen angelägen, därest den i ärendet väckta frågan om en speciell avvägning av och differentiering i dessa prästmäns avlöning med hänsyn till utlandstjänstens särskilda krav och de tid efter annan växlande prisetförhållandena å de skilda stationeringsorterna skall kunna erhålla en möjligast enkel och följdriktig lösning.

Den s a k k u n n i g e behandlade härefter förutsättningarna för en särskild reglering av dessa prästers avlöningsförmåner med hänsyn till förhållandena på deras stationeringsorter i utlandet och anförde härom bland annat följande.

Spörsmålet om löneavvägningen för statstjänsteman i utlandsplacering har sedan länge, i större och mera komplicerade sammanhang, aktualiserats för befattningshavarna inom vår diplomatiska och konsulära utrikesrepresenta-

tion. För dessa befattningshavare kompenseras för närvarande de speciella, levnadskostnaderna fördyrande förhållanden, som utlandstjänstemannen normalt är underkastad, — förutom genom tillhandahållande i åtskilliga fall av vissa förmåner in natura — genom särskilda tillägg till lönen, i huvudsak i form av ortstillägg, ordinarie och extra, och genom ersättning för kursförluster enligt särskilda härför meddelade bestämmelser. Avlöningsförhållandena för berörda utrikespersonal hava nyligen genom särskilt tillkallade sakkunniga — utrikesdepartementets lönesakkunniga — varit föremål för en ingående utredning. I de nämnda sakkunnigas den 7 september 1938 avgivna betänkande rörande lönereglering för svenska utrikesrepresentationens diplomatiska och konsulära tjänstemän föreslås, bland annat, en rätt genomgripande omläggning av de hittills utgående tilläggsersättningarna, varigenom dessa, såvitt avser länder inom Europa, för det stora flertalet av ifrågavarande tjänstemän skulle komma att begränsas till att utgå i form av ett enda ordinarie lönetillägg, benämnt ortstillägg, jämte ett i förekommande fall därtill fogat särskilt barnbidrag.

Bärande skäl måste anses föreligga för att de levnadsfördyrande förhållanden, som föreligga för utlandskyrkoherden vid en jämförelse med den i hemlandet tjänstgörande prästmannen i eljest motsvarig löneställning, likaledes kompenseras med ett allmänt lönetillägg, lämpligen benämnt ortstillägg. Vid avvägningen av detta ortstillägg för en var av de här ifrågavarande befattningshavarna synes erforderlig hänsyn böra tagas ej blott till relationen mellan levnadskostnaderna å de olika tjänstgöringsorterna, utan även till sådana faktorer som uppkommande kursförluster i samband med lönernas utbetalning, storleken och sammansättningen av den svenska kolonien å orten, vederbörande utlandskyrkoherde åvilande representationsplikt m. m.

Hänsyn bör rättvisligen även tagas till det förhållandet, att en befattningshavare i utlandet, vilken är familjeförsörjare, i allmänhet måste vidkännas avsevärt stegrade utgifter för sina barns uppfostran, därest han vill låta barnen bevara sambandet med hemlandet och han i deras uppfostran vill söka befrämja deras framtida utkomst såsom svenska medborgare. I anslutning till vad av utrikesdepartementets lönesakkunniga i sistnämnt hänseende föreslås för utrikesrepresentationens personal, synes viss kompensation för sålunda uppkommande merutgifter böra komma jämväl utlandskyrkoherdarna till del. Denna ersättning torde av praktiska skäl icke böra inräknas i ortsbidraget utan synes, i nära överensstämmelse med vad av förenämnda lönesakkunniga förordats, böra utgå i form av ett särskilt lönetillägg, barnbidrag, för varje barn i åldern 10 till 21 år, gentemot vilket vederbörande präst har försörjningsplikt. För yngre barn synes dock, med hänsyn till karaktären av de nu ifrågavarande befattningshavarnas yrkesuppgifter, något särskilt sådant bidrag icke skäligen behöva ifrågasättas. Av samma skäl som ock med hänsyn därtill, att samtliga dessa befattningshavares stationeringsorter få anses vara, relativt sett, ganska närbelägna hemlandet, synes barnbidraget till dem dessutom kunna generellt sättas väsentligt lägre än vad utrikesdepartementets lönesakkunniga i sitt betänkande för däri berörda befattningshavare föreslagit.

I de fall, då utlandskyrkoherde jämte statsavlöningen uppbär arvode för särskilt uppdrag (av sjömansvårdsstyrelsen), torde prästen eljest tillkommande ortstillägg böra för tid, varunder sådant arvode utgår, reduceras med ett mot arvodet svarande belopp. Likaså lär vid bedömandet av behovet av ortstillägg och vid avvägning av storleken av sådant tillägg nödig hänsyn böra tagas till förekomsten av extra inkomster för prästen i fråga om ersättningar för särskilda prästerliga förrättningar.

Sedan den sakkunnige härefter lämnat en framställning av de olika synpunkter som borde beaktas vid övervägande av storleken av Orts- och barntillägg å de olika stationeringsorterna, har han, för att närmare precisera de grunder efter vilka tilläggen borde bestämmas, anfört i huvudsak följande.

Med hänsyn till den helt skilda karaktären av de till nu ifrågasvarande prästerliga befattningar hörande ämbetsuppgifter och de uppgifter, som äro förbundna med de befattningar i såväl högre som lägre tjänstegrader, vilka förekomma inom utlandsrepresentationen, och i synnerhet i beaktande av att de med utlandstjänst av nu berörda slag förenade, levnadsförhållandena fördyrande, representativa förpliktelser i följd härav måste ställa väsentligt mindre krav å utlandskyrkoherdarna än å innehavarna av sistnämnda befattningar, lär det få anses uteslutet att vid avvägningen av de utlandskyrkoherdarna tillkommande ortstilläggen ens närmelsevis följa den löneskala, som av utrikesdepartementets lönesakkunniga uppgjorts för de under nämnda departement lydande utlandstjänsterna. I anslutning till den lönenivå, som för utlandskyrkoherdarna för närvarande — med inräknande av samtliga dem i tjänsten tillkommande inkomster — genomsnittligt råder, och med nödigt hänsynstagande till alla förut berörda å lönesättningen inverkan faktorer lär det för ortstilläggens fixerande följande skala få anses skäligt avvägd:

För kyrkoherden i Paris	kronor	2 000
» » » Berlin	»	2 600
» » » Köpenhamn	»	1 600
» » » Helsingfors	»	1 600
» » » Oslo	»	1 600

Av skäl, för vilka tidigare redogjorts, böra emellertid några av ifrågasvarande ortstillägg vid nu föreliggande förhållanden reduceras eller bortfalla. Sålunda bör ortstillägget för kyrkoherden i Paris med hänsyn till för närvarande honom tillkommande arvode från sjömansvårdsstyrelsen och av honom åtnjutna extra inkomster i tjänsten nedsättas till, i avrundat belopp, 300 kronor. Av samma orsaker bör för kyrkoherden i Köpenhamn för närvarande icke utgå något ortstillägg. För kyrkoherden i Oslo bör ortstillägget med hänsyn till denne befattningshavares nuvarande extra inkomster i tjänsten reduceras med, i avrundat belopp, 1 000 kronor eller till 600 kronor. Den nuvarande kyrkoherdens i Helsingfors extra inkomster i tjänsten synas vara av allt för ringa betydelse i svenskt mynt, för att vid ortstilläggets utmätande någon hänsyn därtill påkallas. — — —

Efter de för ortstilläggens bestämmande tillämpade grunder lär det för utlandskyrkoherdarna förordade särskilda barnbidraget skäligen kunna bestämmas till 300 kronor årligen för varje barn av förut angiven ålder. Detta bidrag synes böra automatiskt regleras för varje nytt kvartal efter barnens under föregående kvartal ändrade åldersförhållanden.

Över sakkunnigförslaget ha yttranden avgivits av svenska Victoriaförsamlingen i Berlin, svenska Olaus Petri-församlingen i Helsingfors och svenska Margaretaförsamlingen i Oslo, av kyrkoråden i svenska Gustafs-församlingen i Köpenhamn och svenska Sofiaförsamlingen i Paris samt av vederbörande svenska ministrar ävensom av svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse, domkapitlet i Uppsala, kammarkollegiet och statskontoret.

En redogörelse för innehållet i yttrandena finnes intagen i propositionen å sid. 26—34. Samtliga över sakkunnigförslaget hörda — utom statskontoret — ha vitsordat behovet av en förbättrad avvägning av avlöningsförmånerna för ifrågavarande utlandspastorer och i princip tillstyrkt en omreglering av deras kontantavlöning enligt i huvudsak de grunder, som av den sakkunnige i förslaget angivits.

Beträffande den sakkunniges förslag om särskilt barnbidrag till utlandspastorerna förekommer i yttrandena följande. Svenska Olaus Petri-församlingen i Helsingfors har förklarat sig finna förslaget skäligt, medan domkapitlet i Uppsala uttalat, att detta förslag vore särskilt tacknämligt. Barnens uppfostran erbjöde nämligen för utlandsprästerna ej sällan stora problem. Detta barnbidrag syntes dock domkapitlet böra utgå med växlande belopp, fastställda med hänsyn till i första hand avståndet till hemlandet. Sålunda borde kyrkoherdarna i Paris och Berlin erhålla barnbidrag med något högre belopp än kyrkoherdarna i de tre skandinaviska länderna. Minimum syntes dock skäligt böra sättas till 300 kronor för barn och år.

Kammarkollegiet har i fråga om barnbidragen framhållit, att den stora skillnaden i ortstilläggens storlek mellan, å ena sidan, utrikesdepartementets tjänstemän samt, å den andra, utlandskyrkoherdarna finge anses naturlig med hänsyn till olikheten med avseende å representationsskyldighet m. m., varemot skiljaktigheten mellan nämnda kategorier befattningshavare icke syntes vara av motsvarande betydelse vidkommande de omständigheter, som motiverade barnbidragen. Med dessa avsåges att bereda de i utlandet stationerade tjänstemännen samma möjligheter att giva sina barn svensk uppfostran, som de inom riket stationerade tjänstemännen ägde. Detta torde beträffande barn, som fyllt 10 år, i de flesta fall icke kunna ske annorledes än genom anordnande av skolhushåll eller anlitande av internatskola i Sverige; möjligen kunde också anställas svensk lärare å tjänstgöringsorten. I vart fall bleve kostnaderna betydande. Såsom motiv för bidragets begränsning för kyrkoherdarnas del till allenast 300 kronor hade av den sakkunnige åberopats dessa befattningshavares yrkesuppgifter och stationeringsorternas närbelägenhet till hemlandet. Kollegiet kunde emellertid, såvitt anginge förstnämnda skäl, icke finna, att kyrkoherdarna på grund av sitt yrkes karaktär hade i stort sett större möjligheter och tillfälle att själva giva sina barn i åldern över 10 år erforderlig svensk uppfostran än utrikesdepartementets tjänstemän. Vad beträffade stationeringsorternas belägenhet i förhållande till hemlandet, så hade denna icke tillmätts betydelse för utrikesdepartementets tjänstemän och torde då knappast böra hava så stor inverkan, såvitt anginge kyrkoherdarna, som av den sakkunnige ifrågasatts. Därest barnbidrag till kyrkoherde befundes motiverat på i huvudsak de grunder, som åberopats för utrikesdepartementets tjänstemän i utlandet, syntes en reducering av bidraget skäligt icke böra sträcka sig längre än till ett belopp av 1 000 kronor för varje barn i ovan angiven ålder. För barn under 10 år syntes däremot icke

nödvändigt, att barnbidrag utginge. Sådant barn torde nämligen i flertalet fall kunna erhålla tillfredsställande undervisning av föräldrarna i hemmet.

Beträffande barnbidragen har *statskontoret* uttalat, att man icke kunde undgå att hysa starka betänkligheter mot ett utvidgande av det för tjänstemännen inom utrikesrepresentationen tillerkända lönetillägget. Tillräckliga skäl härför hade — såvitt statskontoret kunde finna — icke förebragts. På grund därav och med hänsyn till konsekvenserna avstyrkte statskontoret bifall till den sakkunniges förslag i denna del.

I propositionen anför *föredragande departementschefen, statsrådet Bagge*:

»Under en lång följd av år ha, till en början på riksstaten och sedermera från kyrkofonden, anslag anvisats till avlöning åt de svenska utlandsförsamlingarnas pastorer. Betydelsen av det arbete, som dessa församlingar och deras prästerskap utföra för omvårdnaden i religiöst, socialt, nationellt och kulturellt hänseende av våra landsmän i utlandet, har städse och oförbehållsamt erkänts. Upprätthållandet av församlingarnas verksamhet även i fortsättningen får alltså anses vara ett svenskt statsintresse av icke ringa vikt.

Den ingående undersökning, som genom särskild sakkunnig verkställdts rörande avlöningsförhållandena för de i Köpenhamn, Berlin, Paris, Helsingfors och Oslo stationerade svenska pastorererna, har givit vid handen, att dessas avlöningsförhållanden icke kunna betraktas såsom tillfredsställande. På sätt den sakkunnige påvisat och även i flertalet av de i ärendet avgivna yttrandena framhållits, ha dessa präster också kommit att i lönehänseende stanna icke obetydligt efter sina ämbetsbröder i jämförlig tjänsteställning i hemlandet. Jag finner det fördenskull angeläget, att en förbättring nu vidtages med avseende å de nämnda fem utlandspastorernas avlöningsförmåner. Då emellertid det nuvarande ekonomiska läget på utlandsorterna, vilket givetvis bör vara av grundläggande betydelse för avvägningen av ifrågavarande prästers sammanlagda avlöningsförmåner, är allt för flytande och svårbedömbart, finner jag en definitiv nyreglering av avlöningsförmånerna för närvarande icke tillräddig. Jag vill i stället förorda en provisorisk reglering för nästkommande budgetår. Denna bör i första hand närmare anslutas till de avlöningsprinciper, som tillämpas för motsvarande prästerliga befattningshavare i Sverige.

Den sakkunnige har i sin utredning utförligt belyst det principiella spörsmålet, huruvida vederbörande utlandsförsamling är förpliktad att själv bidra till eller helt övertaga ansvaret för den reglerade kontantavlöningen till sin pastor. Efter en undersökning av församlingarnas såväl ekonomiska som rättsliga förhållanden fann sig den sakkunnige böra avvisa tanken härpå. Jag intar härutinnan samma ståndpunkt som den sakkunnige. I likhet med denne utgår jag följaktligen vid bedömandet av de här ifrågavarande utlandspastorernas avlöningsförmåner från att församlingarnas obligatoriska bidrag till pastors avlöning skall begränsas till att tillhandahålla hyresfri tjänste-

bostad med erforderlig uppvärmning och belysning. I överensstämmelse med denna uppfattning bör vid utmätandet av pastors kontanta avlöningsförmåner någon hänsyn icke tagas till sådant personligt eller annat tillfälligt avlöningstillägg, som församlingen för visst fall kan ha tillerkänt pastor.

Av de hörda myndigheterna har kammarkollegiet lämnat de av den sakkunnige uppställda principerna för bestämmandet av grundavlöningen vid nu ifrågakommande befattningar utan erinran. Däremot har statskontoret hävdadt, att det icke med någon säkerhet kan påvisas, att utlandspastorernas kontanta årliga grundavlöning av 6 000 kronor skulle ha avvägts med hänsyn till löneställningen för kyrkoherde i hemlandet. I anslutning därtill har statskontoret uttalat, att anledning syntes saknas att i detta sammanhang bereda utlandskyrkoherdarna någon löneförbättring, motsvarande den s. k. provisoriska tilläggslönen å 2 100 kronor för hemlandspräster. Jag vill här emot erinra, att spörsmålet, i vad mån de överväganden, som förekommit i dessa anslagsfrågor vid tidigare tillfällen, kunna giva belägg för att en dylik jämförande avvägning företagits, synes mig mindre betydelsefullt. Av större vikt synes mig vara att konstatera, att en sådan jämförelse erbjuder den naturliga utgångspunkten, då det gäller lönesättningen vid de prästerliga utlandstjänster, varom här är fråga. Enligt den sakkunniges förslag har anknytningen till den för hemlandets prästerskap tillämpade löneskalan gjorts vid lönenivån för en kyrkoherde i ett stadspastorat av genomsnittlig storlek. Av domkapitlet i Uppsala — liksom även av kyrkorådet i Berlin — ifrågasattes, huruvida icke jämförelsen rättvisligen borde ske med utgångspunkt från lönenivån för pastor i en större stadsförsamling. I betraktande av de stränga kvalifikationskrav, som måste uppställas vid rekryteringen av de ifrågavarande, betydelsefulla befattningarna, finner jag domkapitlets erinran icke sakna fog. Jag har emellertid vid den nu avsedda provisoriska avlöningsregleringen funnit mig böra stanna vid den av den sakkunnige antagna allmänna grundvalen för bestämmandet av dessa prästerliga löner. Ett lönebelopp, svarande mot den provisoriska tilläggslönen, bör härvid följaktligen läggas till den åt dessa prästmän nu utgående grundavlöningen å 6 000 kronor. Till utlandskyrkoherdarna i fråga bör därjämte — för att den förutsatta jämställdheten i lönenivån skall kunna framgent upprätthållas — utgå dyrtidstillägg å löneförmånerna efter samma grunder, som gälla för församlingspräster i hemlandet. Vidare bör kristillägg efter motsvarande grunder generellt tillerkännas samtliga dessa utlandspastorer.

Vid regleringen av utlandspastorernas nuvarande avlöningsförmåner har, på sätt den sakkunnige framhållit, överhuvudtaget icke någon hänsyn tagits vare sig till den allmänna levnadskostnadsfördyring, som i regel följer med en befattningshavares utlandsplacering, eller till prisförhållandena på de särskilda stationeringsorterna. Olägenheterna härav ha, såsom även av yttrandena i ärendet framgår, gjort sig starkt gällande för de därvarande prästerliga befattningshavarna, ej minst under de nuvarande svåra förhållandena. Med

hänsyn härtill hade den sakkunnige, i nära överensstämmelse med vad befattningshavarna inom vår utrikesrepresentation nyligen tillförsäkrats, föreslagit för utlandspastorerna särskilda, till utlandsstationeringen knutna ortstillägg och barnbidrag. I likhet med flertalet av de hörda myndigheterna, har jag funnit, att dylika avlöningstillägg väl vore lika befogade för utlandspastorerna som för den nyssnämnda diplomatiska personalen. Med hänsyn till den provisoriska karaktären av den här avsedda regleringen kunna dock befattningshavarna icke nu tillförsäkras rätt till några särskilda sådana avlöningstillägg. För att bereda dem viss kompensation för de levnadskostnadsfödyrande förhållandena på stationeringsorterna har jag i stället ansett mig böra förorda, att åt befattningshavarna, i samband med den härförut föreslagna provisoriska förhöjningen av deras grundavlöning, beredes, efter särskild prövning, ett tillfälligt utlandstillägg för nästa budgetår, vilket tillägg torde kunna bestämmas med ledning av de grunder, som skulle gälla för de av den sakkunnige föreslagna orts- och barntilläggen. Detta tillfälliga utlandstillägg bör jämväl i förekommande fall avvägas med hänsyn till de förhållanden, som hittills reglerats medelst kursförlustersättning. Särskild sådan ersättning skulle följaktligen ej vidare utgå till utlandspastorerna. För här sist angivna ändamål torde för nästkommande budgetår behöva tagas i anspråk högst 10 000 kronor ur kyrkofonden. För avvägningen av utlandstillägget för en var av befattningshavarna torde domkapitlet i Uppsala böra åläggas att efter samråd med vederbörande sändebud lämna en redogörelse för samtliga de omständigheter, som härför må anses vara av betydelse.

Såsom förutsättning för åtnjutande av här föreslagna provisoriska avlöningsförmåner torde böra föreskrivas, *dels* att utlandspastorerna skola avstå från rätten till hittillsvarande oreglerat dyrtidstillägg samt — i förekommande fall — kursförlustersättning, *dels* att utlandspastor, i likhet med vad enligt reglementet för prästerskapets avlöning gäller för prästerna i hemlandet, icke skall äga mottaga särskild ersättning för honom på grund av hans tjänst åliggande förrättningar. Till sådana förrättningar bör härvid räknas betjäandet av ej blott de utlandsförsamlingen formellt tillhörande medlemmarna utan även övriga till den svenska kolonien på orten hörande personer samt resande eller på orten tillfälligt vistande landsmän. Det torde i övrigt få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela de närmare bestämmelser, som erfordras i samband med avlöningsregleringens genomförande.

Vid bifall till vad jag här förordat, skulle avlöningsförmånerna ur kyrkofonden — förutom det tillfälliga utlandstillägget — kunna för förenämnda fem utlandspastorer för närvarande beräknas till följande belopp för år. Till jämförelse anges även summan av vederbörande pastors uträknade kontanta inkomster i tjänsten för innevarande budgetår. I sistnämnda summa har medräknats av pastorn i Berlin senast erhållen kursförlustersättning, men däremot ha icke medtagits vare sig arvoden för särskilda uppdrag eller ersätt-

ningar för prästerliga förrättningar eller från församling erhållna avlönings-tillägg.

För pastor i	Grundavlön- ning med provisorisk förhöjning Kronor	Dyrtidstillägg (procentuellt och barn- tillägg) Kronor	Kris- tillägg Kronor	Summa Kronor	Nuvarande årsavlönning Kronor
Köpenhamn	8 100	1 863	1 296	11 259	9 868: 80
Berlin	8 100	2 295	1 296	11 691	16 490: 60
Paris	8 100	1 863	1 296	11 259	9 868: 80
Helsingfors	8 100	2 187	1 296	11 583	10 228: 80
Oslo	8 100	1 971	1 296	11 367	9 988: 80
Tillhoppa	40 500	10 179	6 480	57 159	56 445: 80

Det må här erinras om att den nuvarande pastorn i Berlin i sin fullmakt på tjänsten den 6 augusti 1942, i avvaktan å en eventuell avlöningsreglering, tillförbundits att underkasta sig sådan förändring i fråga om lönevillkor, som i vederbörlig ordning kunde bliva bestämd.

Det erforderliga avlöningsanslaget ur kyrkofonden skulle alltså enligt här gjorda beräkningar och med tillägg av det för tillfälliga utlandstillägg beräknade särskilda beloppet, 10 000 kronor, kunna för nästa budgetår beräknas till sammanlagt 67 159 kronor och sålunda medföra en kostnadsökning för kyrkofonden av cirka 10 700 kronor.»

Pastorn i svenska Olaus Petri-församlingen i Helsingfors Folke Palmgren har till utskottet inkommit med en skrivelse, i vilken han lämnat en framställning av en svensk utlandsprästs uppgifter. Han framhåller, att utlandsprästens arbete är av en mer mångskiftande och krävande karaktär än församlingsprästens i hemlandet. Den senares arbete förlöpte inom fastare former och han ställdes icke på samma sätt oupphörligen inför nya problem. Det vore härvid framför allt att beakta, att inom samtliga utlandsförsamlingar förutom den betydelsefulla religiösa verksamheten bedreves en omfattande verksamhet av kulturell och social art, som icke i samma utsträckning åvilade prästerskapet i hemlandet utan som där uppbyres av myndigheter och stats- eller kommunalunderstödda institutioner såsom föreläsningföreningar och dylikt. En utlandspastor hade att både organisera och skaffa ekonomisk grund för sådan verksamhet. Krigs- och kristiden hade också vidgat de sociala uppgifterna, och pastorerna hade erhållit åtskilliga maktpåliggande uppdrag. I fråga om den kulturella och nationella verksamheten hade utlandspastorn att svara för denna icke endast å stationeringsorten utan även å de andra orter där rikssvenska föreningar funnes. En av pastorernas uppgifter vore att sammanträffa med landsmännen i dessa föreningar och hålla föredrag vid föreningsaftnar. För att stärka förbindelserna på det kyrkliga och

kulturella området mellan Sverige och det land, där utlandspastorn verkade, hade han även att söka kontakt med sammanslutningar och grupper i sistnämnda land och genom föredrag sprida kännedom om Sverige och svensk kultur. En utlandspräst måste vidare vara i stånd att utöva gästfrihet icke allenast mot vederbörande koloni och församling utan även mot resande landsmän och mot medborgare i det land, där han hade sin verksamhet.

I skrivelsen framhålles i fråga om utlandspastorernas avlöning, att den icke motsvarade deras krävande arbete och att hänsyn icke heller tagits till de levnadskostnadsfördyrande förhållanden, som följde med utlandstjänsten. De nuvarande avlöningsförmånerna tillåte icke utlandsprästen att uppfostra sina barn i hemlandet. En sådan uppfostran vore dock synnerligen önskvärd med hänsyn till deras framtid som svenska medborgare. I skrivelsen påpekas vidare skillnaden mellan de barnbidrag som utrikesdepartementets tjänstemän åtnjöte och de som föresloges för utlandspastorerna, och det uttalas att denna skillnad vore svårförståelig.

Utskottet.

Genom förevarande proposition föreslås en provisorisk reglering för nästa budgetår av avlöningen till pastorerna i de svenska församlingarna i Köpenhamn, Berlin, Paris, Helsingfors och Oslo. Den förbättring av löneförmånerna, som denna reglering innefattar för flertalet av dessa pastorer, finner utskottet motiverad. Med hänsyn till det betydelsefulla arbete, som utföres av utlandspastorerna, är det av största vikt att dessa befattningar besättas med väl kvalificerade innehavare, och en förutsättning härför är att avlöningsförhållandena äro tillfredsställande.

Mot den i propositionen föreslagna löner regleringen har utskottet icke funnit skäl till erinran utom såvitt angår de föreslagna barnbidragen. För att bereda dessa pastorer en viss komensation för den levnadskostnadsfördyring, som följer av deras utlandsplacering, har i propositionen föreslagits, att de för nästa budgetår skola beredas ett tillfälligt utlandstillägg. Detta tillägg skall beräknas efter samma grunder, som skulle gälla för de Orts- och barnbidrag, vilka föreslagits i en inom ecklesiastikdepartementet upprättad sakkunnigutredning. Såvitt angår barnbidrag innebär detta, att för varje barn i åldern 10 till 21 år, gentemot vilket vederbörande präst har försörjningsplikt, skall utgå ett årligt lönetillägg av 300 kronor.

Motivet till detta särskilda barnbidrag är, såsom framgår av den sakkunniges redogörelse, att en befattningshavare i utlandet vilken är familjeförsörjare i allmänhet måste vidkännas avsevärt stegrade utgifter för sina barns uppfostran, om han vill bevara sambandet med hemlandet och han genom deras uppfostran vill befrämja deras framtid som svenska medborgare. Liknande barnbidrag tillkomma tjänstemän i utrikesförvaltningen, som äro stationerade utomlands. Barnbidrag för nämnda tjänstemän, vilket oberoende av lönegraden utgår för varje barn under 19 års ålder för vilket tjänstemannen är försörjningspliktig, beräknas emellertid till ett årligt belopp av 750 kronor

för ett och 500 kronor för varje ytterligare barn under 10 års ålder samt till 2 000 kronor för varje barn, som fyllt 10 år.

Den skillnad som föreligger mellan barnbidragen till utrikesrepresentationens tjänstemän, å ena sidan, och till utlandspastorerna, å den andra, är — såsom ock framhållits i den till utskottet inkomna skrivelsen från pastorn i svenska Olaus Petri-församlingen i Helsingfors — anmärkningsvärt stor. Även om vissa skäl kunna anföras mot att tillerkänna utlandspastorerna barnbidrag i samma utsträckning, som tillkommer nyssnämnda tjänstemän, synes den avsevärda skillnad som finnes mellan barnbidragen icke tillräckligt motiverad. Då frågan emellertid torde tarva ytterligare undersökning, är utskottet ej berett att nu taga ställning till densamma. Utskottet anser därför, att de i propositionen föreslagna grunderna böra tillämpas under nästa budgetår, men föreslår tillika att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om utredning av frågan om barnbidragens storlek, så att förslag därom kan framläggas för nästa års riksdag.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A) att förevarande proposition, nr 238, måtte av riksdagen bifallas;

B) att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning angående frågan om storleken av barnbidragen till pastorerna i de svenska församlingarna i Köpenhamn, Berlin, Paris, Helsingfors och Oslo samt för nästa års riksdag framlägga det förslag, vartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 6 juni 1944.

På första lagutskottets vägnar:

N. GÄRDE.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Gärde, Wagnsson, Karl Emil Johanson, Ahlqvist och Krügel*, fru *Sjöström-Bengtsson* samt herrar *Ragnar Bergh* och *Lodén*;

från andra kammaren: herrar *Lindqvist, Olsson* i Mellerud, *Björling, Lindberg, Landgren, Gustafsson* i Lekåsa, *Skoglund* i Umeå och *Sundqvist*.
